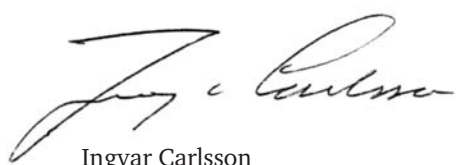

WHIPLASHKOMMISSIONEN

2003-07-01 – 2004-06-30 RAPPORT 2

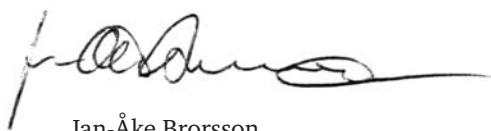
LEDAMÖTERNAS UNDERSKRIFTER

Ingvar Carlsson

Marika Hedin

Jan-Åke Brorsson

Siwert Gårdestig

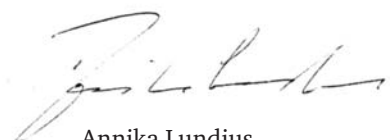
Maria L Lundgren

Nina Rehnqvist

Håkan Danielsson

Annika Lundius

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING AV RAPPORTEN	4
INLEDNING	5
Varför har Whiplashkommissionen tillsatts?	5
Whiplashkommissionens uppdrag	5
Kommissionens ledamöter	6
KOMMISSIONENS VERKSAMHET	7
Sammanfattning av verksamhetsåret 2003-2004	7
Kommissionens sammanträden	8
Kunskapsinventering	10
Forskningsprojekt och utvärderingar	12
Information	13
Kontakter med allmänheten	13

SAMMANFATTNING AV RAPPORTEN

Whiplashkommissionen har under verksamhetsåret haft en heltidsanställd huvudsekreterare.

Under året har kommissionen haft nio sammanträden, etablerat kontakter med experter inom olika områden, uppdragit tre nya forskningsprojekt och inlett samarbeten med Svenska Läkaresällskapet och Vägverket. Ordföranden har intervjuats i pressen och huvudsekreteraren har deltagit i konferenser och seminarier. Hemsidan med adressen www.whiplashkommissionen.se har uppdaterats kontinuerligt under året.

Varför har Whiplashkommissionen tillsatts?

De whiplashrelaterade personskadorna har blivit ett av de senaste decenniernas stora problem i Sverige. Av de ca 50 000 personer som anmäler trafikskada till försäkringsbolagen varje år utgör personer med whiplashrelaterade symtom över hälften. Av dessa sjukskrivs fler än 6 000 personer för en längre period. Upp till 1 500 personer får bestående men, enligt Trafikskadenämndens statistik.

Svåra whiplashrelaterade symtom innebär ett stort personligt lidande för den som drabbas, och kan i flera avseenden förändra livet. Trafikförsäkringen ger full ersättning. Men även med en sådan generös lagstiftning, kanske den privatekonomiska utvecklingen ändå inte blir vad den kunnat bli.

De whiplashrelaterade skadorna kostar också pengar för samhället, för vård och rehabilitering. De största kostnaderna uppstår dock i samband med olika former av sjukersättning, vilket belastar både det allmänna försäkringssystemet och försäkringsbolagen. Detta medför avsevärda kostnader för svenska skattebetalare och försäkringstagare, bland annat i form av höjda försäkringspremier. Kostnaderna för de whiplashrelaterade skadorna ökar dessutom för varje år. Whiplashkommissionens uppdrag

Som en reaktion på den stora ökningen av antalet anmälda whiplashrelaterade skador under senare år tillsattes Whiplashkommissionen den 1 juli 2002, med uppdraget att lämna sin slutrapport under sensvåren 2005. Initiativet kom från försäkringsbranschen, som också står för den huvudsakliga finansieringen. Till kommissionen inbjöds ett antal myndigheter och organisationer som på olika sätt berörs av problematiken kring whiplashrelaterade skador.

Kommissionens uppdrag kan i korthet sammanfattas som att:

- följa utvecklingen av de whiplashrelaterade skadornas antal och följer
- initiera forskning om hur whiplashrelaterade skador kan förebyggas
- initiera forskning om hur personer med whiplashrelaterade symtom bäst behandlas medicinskt
- initiera forskning om rehabilitering lämplig för personer med whiplashrelaterade symtom
- initiera och utveckla samarbetet mellan olika aktörer på området
- bidra till spridning av information om whiplashrelaterade symtom och deras behandling
- medverka till att internationella erfarenheter tillvaratas
- utvärdera de åtgärder som vidtagits
- vid behov föreslå regeländringar för att skapa bättre förutsättningar för förebyggande åtgärder och behandling
- i årliga delrapporter redogöra för arbetet
- sammanfatta resultaten i en avslutande, större rapport

Kommissionens ledamöter

Kommissionen har sju ordinarie ledamöter och en som är ständigt adjungerad:

- **Ingvar Carlsson**, ordförande
- **Marika Hedin**, huvudsekreterare

- **Jan-Åke Brorsson**, fd. förbundsdirektör, Försäkringskassförbundet
- **Siwert Gårdestig**, chef för avd. för sjukförmåner, Riksförsäkringsverket
- **Maria L Lundgren**, jurist, Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade
- **Nina Renhqvist**, direktör, Statens beredning för medicinsk utvärdering
- **Håkan Danielsson**, representant, Försäkringsförbundet
- **Annika Lundius**, verkställande direktör, Försäkringsförbundet (ständigt adjungerad)

Sammanfattning av verksamhetsåret 2003-2004

Whiplashkommissionens andra verksamhetsår har ägnats åt en fortsatt inventering av den vetenskapliga kunskap som finns på området. Kommissionen har också inhämtat råd och åsikter från företrädare för patientföreningar, från försäkringsbolagens handläggare och från advokatkåren, och börjat diskutera konkreta förslag och åtgärder för att förbättra situationen för den som drabbas av whiplashrelaterade besvär.

Under verksamhetsåret har sammanlagt nio möten hållits. En rad experter inom områdena medicinsk forskning, trafiksäkerhet och försäkringsfrågor har hörts, både på kommissionens sammanträden och vid särskilda möten med huvudsekreteraren och ordföranden. En hearing om behovet av ökade forskningsresurser har hållits, och kommissionen har deltagit i RFV:s diskussioner om en satsning på försäkringsmedicin. Ett samarbete med Svenska Läkaresällskapet kring ett svenskt konsensusdokument som avser diagnosticering av whiplashrelaterade symtom har inletts. Ett samarbete med Vägverket för att föra ut resultaten från krocktester av nya whiplashskydd har påbörjats.

Två av de forskningsprojekt som uppdrogs förra verksamhetsåret har delrapporterats och tre nya forskningsprojekt har uppdragits: 1) Krocktester anpassade för kvinnor, 2) en utvärdering av rehabilitering av personer med whiplashrelaterade skador och 3) en ny mätmetod för att mäta whiplashrelaterad smärta.

Kommissionen har också tryckt en engelsk version av informationsbroschyren, uppdaterat hemsidan med adress www.whiplashkommissionen.se och fortsatt den omfattande kommunikationen med allmänheten som etablerades under förra verksamhetsåret. Ordföranden har intervjuats i pressen och huvudsekreteraren har deltagit i konferenser och seminarier för att informera om Whiplashkommissionens uppdrag och arbete.

Kommissionens sammanträden

Whiplashkommissionen har under sitt andra verksamhetsår sammanträtt vid nio tillfällen.

Vid sammanträdet den 29-30 september 2003 hade kommissionen avsatt två dagar till en genomgång av hur det fortsatta arbetet skulle läggas upp. Vid mötet konstaterades bland annat att behovet av mer vetenskapligt grundad kunskap kring de whiplashrelaterade skadorna behövs, och att en ökad samsyn på hur skadorna skall diagnosticeras skulle underlätta bedömning och behandling. Kommissionen diskuterade också den mediebild som etablerats av de whiplashrelaterade symtomen. Vissa missuppfattningar hör till denna bild, som till exempel att risken är stor för långvariga nackbesvär efter krock med whiplashvåld. I själva verket blir de allra flesta helt besvärsfria inom några veckor.

Vid sammanträdet den 28 oktober 2003 berättade professor Karin Johannisson, Uppsala universitet, om whiplashrelaterade skador och andra sjukdomar i ett historiskt perspektiv. Hon konstaterade att diagnoser ofta har en ”karriär” där de uppkommer, etableras och sedan försvinner. Alla sjukdomar har en kulturell komponent – vilket inte betyder att symtomen är inbillade. Under mötets andra del diskuterade kommissionen bland annat rapporter från ledamöterna.

Vid sammanträdet den 18 november 2003 informerade Artur Tenenbaum, läkare vid Mösseberg, och Mark Rosenfeld, leg. sjukgymnast och doktorand vid Göteborgs universitet, om det fortsatta arbetet med programmet för tidigt omhändertagande av whiplashskadade i Västra Götalandsregionen. Implementeringen av programmet har mött svårigheter och möjligheten av att utvärdera en mindre del av sjukvårdsområdet diskuterades. Under mötets andra del diskuterade kommissionen bland annat rapporter från ledamöterna, och fastslog på förekommen anledning att kontakter med forskarvärlden bör gå genom forskningsråden, universiteten och Svenska Läkaresällskapet.

Vid sammanträdet den 9 december 2003 informerade Kajsa Hallberg, ordförande i Trafikskadenämnden, och Solveig Almblad, nämndens kanslichef, om TSN:s erfarenheter av whiplashrelaterade skador. Nämnden upplever att bristen på konsensus inom läkarkåren blir problematisk i juridiskt hänseende – en ökad samsyn skulle underlätta. Nämnden menade också att enhetligare journalföring och snabba insatser skulle förbättra situationen för personer med whiplashrelaterade besvär. Under mötets andra del diskuterade kommissionen bland annat rapporter från ledamöterna och beslöt att uppdraga åt professor Björn Gerdle att leda en utvärdering av svensk rehabilitering av personer med whiplashrelaterade symptom.

Vid sammanträdet den 20 januari 2004 diskuterades bland annat kommissionens fortsatta arbete, samarbetet med Svenska Läkaresällskapet kring ett nationellt konsensusdokument och ett förslag till ett textavsnitt i kommissionens slutrapport. Ledamöternas mandat diskuterades också då såväl Jan-Åke Brorsson som Håkan Danielsson har lämnat eller skall lämna sina ordförandeposter. Kommissionen beslöt att det är respektive organisation som bestämmer vem som sitter i kommissionen.

KOMMISSIONENS VERKSAMHET

Vid sammanträdet den 12 februari 2004 berättade Erik Reveman och Christer Magnergård, Sveriges Advokatsamfund, om sina erfarenheter av whiplashrelaterade ärenden. De menade att försäkringsbolagens medicinska rådgivare bör organiseras utanför varje enskilt försäkringsbolag, att de skadelidande bör ersättas för ev. inkomstförluster och utlägg snabbare än idag och att ersättningsnivåerna borde kunna förenklas. Under mötets andra del diskuterade kommissionen bland annat rapporter från ledamöterna och tog upp frågan om barn och whiplashvåld.

Vid sammanträdet den 16 mars 2004 deltog docent Håkan Billig, Vetenskapsrådet, professor Ingebert Täljedal, rektor för Umeå universitet, Professor Kristina Alexandersson, KI, försäkringsöverläkare Göran Blennow, RFV, sociolog Lena Holm, KI och professor em. Åke Nygren, KI, i ett samtal om hur man kan stimulera till mer whiplashrelaterad forskning. Här konstaterades att forskare måste lockas till området genom spännande problemformuleringar, att whiplashrelaterade besvär måste studeras ur ett bredare perspektiv än det rent medicinska, och att en forskningssatsning bör konkurrensutsättas via de vanliga forskningsråden.

Vid sammanträdet den 21 april 2004 diskuterades kommissionens fortsatta arbete. Kommissionen beslöt att ansluta sig till RFV:s förslag till en ökad satsning på försäkringsmedicinsk forskning och kontakta FAS för en fortsatt diskussion om hur man kan stimulera forskning om whiplashrelaterade besvär. Det bestämdes också att kommissionen ordnar en workshop under trafiksäkerhetskonferensen i Tylösand i år och att en större informationskampanj våren 2005 bör planeras. Kommissionen diskuterade också rapporter från ledamöterna, bland annat rörande utvärderingen av Västra Göta-landsprojektet.

Vid sammanträdet den 18 maj 2004 diskuterades ett par utkast till texter i kommissionens slutrapport och en version av kommissionens andra delrapport. Upplägget på Tylösandskonferensen bestämdes. Kommissionen beslöt också att uppdra åt avd. för maskinteknik, Chalmers tekniska högskola, att genomföra en justering av krockprov för whiplashskydd, så att resultaten anpassas till en genomsnittlig kvinnlig fysionomi.

Kunskapsinventering

Kommissionen har under sitt andra verksamhetsår fortsatt att inventera den vetenskapligt belagda kunskap som finns kring de whiplashrelaterade skadorna. Ett antal experter hörts, kommissionen har gjort förfrågningar inom vissa områden och kommissionen har också deltagit i konferenser och seminarier.

Adjungerad expertis

Under verksamhetsåret 2003–2004 har följande experter hörts: professor Karin Johannisson, Uppsala universitet; Artur Tenenbaum, läkare vid Mössebergs Rehab Center, och Mark Rosenfeld, leg. sjukgymnast och doktorand vid Göteborgs universitet; jurist Kajsa Hallberg, ordförande i Trafikskadenämnden, och Solveig Almblad, nämndens kanslichef; advokaterna Erik Reveman och Christer Magnergård, Sveriges Advokatsamfund; Håkan Billig, Vetenskapsrådet, professor Inge-Bert Täljedal, rektor för Umeå universitet och professor Kristina Alexandersson, Karolinska Institutet.

Kontakter har också etablerats med dr. Lotta Jakobsson och docent Mats Y. Svensson, avdelningen maskin- och fordonssystem, sektionen för maskinteknik vid Chalmers tekniska högskola – den senare är också svensk representant i EU-projektet Whiplash 2: Development of new design and test methods for whiplash protection in vehicle collisions; docent Olle Bunketorp, Östra Sjukhuset; läkare Bengt Johansson, Stockholm; advokat Tove Rolfsdotter, Göteborg och docent Olof Nilsson, Akademiska Sjukhuset.

En rådgivande grupp bestående av försäkringsöverläkare Göran Blennow, RFV, professor Björn Gerdle, Linköpings universitet, överläkare Magnus Fogelberg, Uddevalla sjukhus och överläkare Peter Henriksson, Danderyds sjukhus har tillsatts av kommissionen.

Kommissionen har också fortlöpande samarbeten med projektgruppen i *The Bone and Joint Decade 2000–2010 Task Force on Neck Pain and its Associated Disorders* representerade av sociolog Lena Holm, KI och professor em. Åke Nygren, KI; med professor em. Marian Radetzki och jur dr. Marcus Radetzki, Stockholms universitet och med den whiplashpreventionsgrupp som leds av Claes Tingvall, Vägverket.

Förfrågningar och initiativ från kommissionen

Whiplashkommissionen har sammanträtt med och/eller korresponderat med representanter för sammanlagt åtta föreningar, stiftelser eller internetportaler som representerar personer med whiplashrelaterade skador: Riksförbundet för Trafik- och polioskadade (RTP), föreningen Pisksnärten, Whiplashskadades rättsförening (WRF), De whiplashskadades förening (DWF), Whiplashstiftelsen, Whiplash Info (Tomas Alsbro), föreningen Hjärnkraft och Whiplashgruppen.

Kommissionen har sammanträtt med företrädare för Sveriges Advokatsamfund, vilka framlagt Samfundets syn på de whiplashrelaterade skadorna i relation till bland annat trafikskadelagens utformning.

Kommissionen har inlett ett samarbete med Sveriges Läkaresällskap om ett konsensusdokument kring hur man i svensk sjukvård skall avgränsa och definiera begreppet ”whiplashrelaterad skada” och föreslå diagnostiska kriterier för dessa skador.

KOMMISSIONENS VERKSAMHET

Kommissionen har tagit initiativet till en hearing om behovet av mer forskning kring de whiplash-relaterade symtomens orsaker och behandling, en hearing där bland andra Vetenskapsrådet medverkat. Kommissionen har också deltagit i diskussionen kring Riksförsäkringsverkets skrivelse till utbildningsdepartementet i april 2004 angående en satsning på försäkringsmedicinsk forskning.

Kommissionen har inhämtat information om de krocktester som Vägverket och Folksam forskning gjort av ett antal bilmodeller med och utan whiplashskydd. Resultaten bedöms vara så goda att den effektstudie av sådana skydd kommissionen tidigare planerats har inställts. I stället avsätter kommissionen resurser för att sprida informationen om krocktestresultaten i samarbete med Vägverket, bland annat genom att stå som huvudarrangör för en workshop vid 2004 års Tylösandskonferens 17–19 augusti.

Konferenser och seminarier

Kommissionen har deltagit i följande konferenser och seminarier: MHF:s Trafiksäkerhetskonferens i Tylösand den 18–20 augusti 2003; Pisksnärtens whiplashsymposium i Uppsala den 10 oktober 2003; IFU:s personskadereglerarseminarium i Rånäs den 27 november 2003; seminarium vid Institutet för handikappvetenskap, Linköpings universitet 13 februari 2004; Försäkringsförbundets och Advokatsamfundets konferens om personskadereglering i Göteborg den 16 mars 2004; IF:s seminarium för medicinska rådgivare i Bergshamra den 22 april 2004 och slutligen vid arbetsmöte för The Bone and Joint Decade... i Bordeaux den 5–7 juni 2004. Vid dessa tillfällen har kommissionens huvudsekreterare också informerat om kommissionens uppdrag och arbete.

Forskningsprojekt och utvärderingar

Kommissionen finansierar sedan tidigare två forskningsprojekt:

The Bone and Joint Decade 2000-2010 Task Force on Neck Pain and its Associated Disorders

Kommissionen är medfinansier till det internationella forskningsprojektet *The Bone and Joint Decade 2000–2010 Task Force on Neck Pain and its Associated Disorders*, där professor Åke Nygren och sociolog Lena Holm vid Karolinska Institutet är svenska representanter. Projektet är ett samarbete mellan svenska, amerikanska och kanadensiska forskare, en fortsättning på *The Quebec Task Force on Whiplash Associated Disorders* som 1995 kartlade aktuell medicinsk forskning med anknytning till whiplashskador. Projektet delrapporterades den 5–7 juni 2004 vid ett arbetsmöte i Bordeaux. Fler preliminära resultat rapporteras kring årsskiftet 2004/2005, så att dessa resultat kan inarbetas i kommissionens avslutande rapport (projektet i sin helhet pågår ytterligare 5 år).

Whiplashskador – samhällskostnader och ersättningsansvar

Kommissionen har uppdragit åt professor em. Marian Radetzki, och dr. Marcus Radetzki, Örebro universitet, att genomföra projektet *Whiplashskador – samhällskostnader och ersättningsansvar*. Projektet skall ge svar på två frågor: Hur stora var samhällets totala kostnader för whiplash-skador under det senaste året för vilket data är tillgängliga? I vilken utsträckning kan den skadelidande erhålla ersättning för en whiplash-skada och hur står sig denna ersättning vid en jämförelse med ersättningen för nackskador med andra orsaker (olycksfall i arbetet och på fritiden, eller sjukdom)? Det aktuella regelverket jämförs här med de förhållanden som gällde tidigt under 1990-talet. En första delrapport lämnades till kommissionen i juni 2004. Projektet kommer att vara avslutat i oktober 2004.

Kommissionen har under verksamhetsåret 2003-2004 inlett samarbete kring ytterligare tre projekt:

Krocktester anpassade för kvinnor

Kommissionen har uppdragit åt docent Mats Y. Svensson och dr. Janusz Kajzer vid avdelningen maskin- och fordonssystem, sektionen för maskinteknik vid Chalmers, att justera beräkningar från vissa krocktester så att de också blir relevanta för de mindre och lättare förarna: kvinnorna. De whiplashrelaterade krocktester som nu utvecklas av europeiska trafikforskare är anpassade för den genomsnittlige manlige föraren. De krockdockor som används är både tyngre och längre än en genomsnittlig kvinna. Vissa biltillverkare har därigenom placerat de nya whiplashskydden så att de ger ett sämre skydd för den genomsnittliga kvinnan än för den genomsnittliga mannen. Eftersom forskningen kunnat visa att kvinnor oftare än män får svåra besvär efter krockvåld mot nacken, är det viktigt att de nya skydden blir effektiva för alla förare oavsett kön. Projektet beräknas bli klart i december 2004.

Utvärdering av rehabilitering för personer med whiplashrelaterade symtom

Kommissionen har uppdragit åt Björn Gerdle, professor i rehabiliteringsmedicin vid Hälsouniversitetet i Linköping, att leda en utvärdering av rehabiliteringsmetoder för whiplashskadade som är i bruk på svenska kliniker, med utgångspunkt i den inventering kommissionen genomförde våren 2004. Utvärderingen omfattar en litteraturgenomgång, en enkätundersökning och studiebesök av en nordisk expertgrupp på utvalda kliniker, och beräknas vara färdig i december 2004.

Mikrodialys vid kronisk whiplashrelaterad trapeziusmyalgi

Kommissionen har uppdragit åt Björn Gerdle, professor i rehabiliteringsmedicin vid Hälsouniversitetet i Linköping, att undersöka möjligheterna av att mäta whiplashrelaterad smärta på patienter med kroniska besvär. Projektet har inletts genom mätningar av friska patienter och kommissionen bekostar nu försöken med kvinnliga patienter som har diagnosticerats med kronisk smärta till följd av whiplashvåld. Genom mätningarna utvecklas en metod som i förlängningen kan ge precisare mätmetoder för att konstatera förekomst av smärta än dem vi har idag. Projektet beräknas vara färdigt i januari 2005.

Information

Kommissionens hemsida har adressen www.whiplashkommissionen.se. Hemsidan har under verksamhetsåret uppdaterats. Här finns information om kommissionens uppdrag och arbete, det finns länkar till Konsumenternas försäkringsbyrå och till Handikappombudsmannen, och det finns telefonnummer, mejl- och kontaktadress till kommissionen.

Kommissionen har sedan tidigare en informationsbroschyr som under verksamhetsåret framtagits i en engelsk version, vilken bifogas denna rapport.

En större informationsinsats förbereds i samband med publiceringen av Whiplashkommissionens slutrapport i maj 2005. Bland annat har ett samarbete med internetsajten Infomedica inletts.

Kontakter med allmänheten

Kommissionen har uppmanat allmänheten att höra av sig med tips och synpunkter på arbetet med whiplashproblematiken. En mängd telefonsamtal, brev och e-mejl har inkommit till kommissionens kansli, från läkare, jurister, försäkringstjänstemän och från whiplashskadade och deras anhöriga. Allmänhetens synpunkter sammanställs kontinuerligt av huvudsekreteraren och delges kommissionens ledamöter.